

Sissejuhatus

Zugai jt (2015) kirjanduse ülevaatest selgus, et terapeutiline liit on vaimse tervise valdkonnas kõrgelt hinnatud. Terapeutilise suhte loomisele õe ja psüühikahäirega patsiendi vahel paneb aluse õendusteoreetiku Hildegard Peplau 1952. aastal välja töötatud inimestevaheliste suhete teooria, mida nähakse kui tuuma psühhiaatrilises õenduses (Guedes de Pinho, 2017; Jones, 2015: 174). Terapeutilise liidu loomine ning selle arendamine nõuab professionaalseid teadmisi ja inimestevahelisi suhteid puudutavaid oskusi (Kornhaber jt, 2016; Zugai jt, 2015).

Pazargadi jt (2015) kvalitatiivsest uuringust selgus, et negatiivseks õdedega seotud asjaoluks terapeutilise suhte loomisel on õe ebapiisavad oskused, mis põhjustavad ebatõhusaid õe-patsiendi vahelisi suhteid psühhiaatriaosakondades (Pazargadi jt, 2015). Samuti puudub õdedel põhjalik tõendus põhine kokkuvõte sekkumistest, mis on suunatud õe ja patsiendi vahelise terapeutilise suhte arendamiseks ja mis aitaks neil lahendada väljakutseid seoses tõhusate terapeutiliste suhete loomisega (Harris ja Panozzo, 2019; Hartley jt, 2020).

Magistritöö eesmärgiks on selgitada õdede teadmisi ja oskusi terapeutilise suhte loomisel psüühikahäirega patsiendiga ja luua selle põhjal täienduskoolitus.

Eesmärgist lähtudes on töö ülesanneteks kirjeldada õdede täiendamist vajavaid teadmisi ja oskusi terapeutilise suhte loomisel psüühikahäirega patsiendiga ja luua õdedele täienduskoolitus vastavalt uuringu tulemustele ja teaduspõhisele kirjandusele.

Metoodika

Magistritöö põhineb kvalitatiivsel uuringul.

Teoreetilisi lähtekohti ning tõenduspõhiseid õpetusi otsiti andmebaasidest: *Google Scholar*, *PubMed*, *Wiley Online Library*, *EBSCOhost Web*: *Medline*, *Nursing/Academic Editions*, *Taylor & Francis Online*, *ScienceDirect*.

Enne täienduskoolituse välja töötamist viidi PERH-i 12-ne psühhiaatrikliiniku õe seas läbi eeluurim, mille valimi moodustasid II, III, IV, VII, VIII ja IX osakonna statsionaarravi usaldus- ja valveõed.

Eeluuringuks kasutati poolstandardiseeritud ekspertintervjuusid, mida analüüsiti teemaanalüüsi meetodil.

Hiljem rakendati intervjuu küsimuste vastuseid ja teaduspõhist kirjandust koolitusmaterjali loomiseks.

Täienduskoolituse järgselt viidi läbi järeluurim – koolitusel osalenud õed andsid koolituse kohta tagasisidet tagasisideküsimustiku kaudu paberi kujul.

Järeluuringu tulemusi analüüsiti *Google Forms*’i programmi kaudu.

Tulemused

Magistritöö tulemused selgusid töö eesmärgi saavutamiseks püstitatud ülesannetest:

Esimese ülesandena kaardistati 12 intervjueeritud usaldus- ja valveõe täiendamist vajavad teadmised ja oskused. Intervjuudest selgusid õdede teoreetilised teadmised psüühikahäirega ja -häireta patsientide erinevustest, õdede roll ravimeeskonnas ja terapeutilise suhte algusjärgus, tutvustamisalased, suhtlusel põhinevad ja füüsilised tegevused, terapeutilist suhet mõjutavad tegurid (verbaalsed, mitteverbaalsed tegurid ja varasemad kogemused), enesekindluse olulisus suhte loomisel, täienduskoolituse vajalikkus ning koolitusmeetodi eelistus (loengu ja arutelu kombineeritud vormis).

Teise ülesandena töötati intervjuude ja teaduskirjanduse põhjal välja täienduskoolitus PERHi psühhiaatrikliiniku õdedele. Koolitus toimus loengu ja arutelude vormis, kestis kolm tundi ning põhines 33 slaidiga esitlusel. Teoretiline osa sisaldas nelja teemat: terapeutilise suhte alused, tegevused selle loomiseks, õdedepoolsed mõjutegurid, suhte loomine erinevate psüühikahäirete ja seisundite puhul (esitletud autori loodud mõistekaartidena). Lisaks püstitati neli õpiväljundit. Järeluuringu ehk tagasisideküsitluse põhjal olid osalejad koolitusega rahul ning tehti ettepanekuid selle edasiseks täiendamiseks. Ekspert hinnangu põhjal oli koolitus asjakohane, terviklik ja loogiliselt üles ehitatud.

Arutelu

Töö tulemused näitasid, et õdedel esineb täiendamist vajavaid teadmisi ja oskusi terapeutilise suhte arendamiseks. Sarnasele järeldusele jõudsid enda kvalitatiivses uuringus ka Pazargadi jt (2015), kes leidsid, et õe ebapiisavad oskused põhjustavad psühhiaatriaosakondades ebatõhusaid õe-patsiendi suhteid. Harris ja Panozzo (2019) ning Hartley jt (2020) rõhutasid, et õdedel puudub tõendus põhine ülevaade sekkumistest terapeutilise suhte arendamiseks ning sellega seotud väljakutsete lahendamiseks. Ka töö intervjuude põhjal ilmnes õdede huvi ja vajadus koolituse järele ning eelistused sobivate koolitusmeetodite ja nende kombinatsioonide osas. Selle põhjal töötas autor välja täienduskoolituse, mis hõlmas kokkuvõtlikke sekkumisi ja soovitusi terapeutilise suhte arendamiseks erinevate psüühikahäirete korral. Koolituse teoreetiliseks aluseks oli sotsiaalkonstruktivistlik õpikäsitus. Amineh ja Asl (2015) ning Rannikmäe jt (2020) kohaselt kujunevad vastava õpikäsitluse puhul teadmised ja tähendus koostöös teistega. Autor lõimis igasse koolitusteemasse aruteluringid, et koolitatavad saaksid siduda oma varasemaid kogemusi uute teoreetiliste teadmistega. Töö eesmärk täideti täielikult – intervjuude põhjal selgitati PERHi psühhiaatrikliiniku õdede koolitusvajadus ning loodi täienduskoolitus. Autor järgis töö ajakava ja tegi koostööd magistritöö meeskonnaga. Kitsaskohana märkis autor väheste koolituskogemuse, mis võis mõjutada koolituse kvaliteeti. Töö ekspert hindas täienduskoolitust väga positiivselt, tuues esile autori pühendumuse ja teema olulisuse, kuid juhtis tähelepanu slaidide liigsele tekstimahule. Autor kavatseb tulevikus jätkata koolituse täiustamist, kogudes järjepidevalt koolituse kohta tagasisidet ja uuendades teadusallikaid, et säilitada koolituse ajakohasus ja kvaliteet. Magistritöö paneb aluse PERHi psühhiaatrikliiniku õdede terapeutiliste suhtlusoskuste arendamisele ning pakub lähtekohta tulevaste koolituste ja uurimistööde loomiseks.

Kokkuvõte

Selgusid õdede teoreetilised teadmised: psüühikahäirega ja -häireta patsientide erinevused, õe roll ravimeeskonnas, teadmised terapeutilise suhte algusjärgust. Tähtsustati suhtlus- ja füüsilisi lähenemisviise ja tutvustamisalaseid tegevusi. Selgusid õdedepoolsed tegurid: verbaalsed ja mitteverbaalsed tegurid, varasemad kogemused. Tõsteti esile enesekindluse olulisus suhte loomisel. Ilmnes koolituse vajadus – eelistati erinevaid koolitusmeetodeid ja kombinatsioone. Töö tulemusel loodi täienduskoolitus. Sisu koostamisel tugines autor intervjuudele ja teaduspõhisele kirjandusele. Koolitus teostati loengu ja aruteluringide vormis ja koosnes neljast teemast: terapeutilise suhte olemus, tegevused suhte loomiseks, õdedepoolsed tegurid, lähenemised erinevate psüühikahäirete puhul. Koolituse kvaliteedi hindamiseks koostas autor tagasisideküsimustiku. Autor taotles ka eksperthinnangut, mis kinnitas koolituse asjakohasust ja loogilist ülesehitust.

KASUTATUD KIRJANDUS

Amineh, R. J., Asl, H. D. (2015). Review of constructivism and social constructivism. *Journal of Social Sciences, Literature and Languages*, 1(1), 9–16. [https://www.blue-ap.com/3/List/4/iss/volume%2001%20\(2015\)/issue%2001/2.pdf](https://www.blue-ap.com/3/List/4/iss/volume%2001%20(2015)/issue%2001/2.pdf)

Guedes de Pinho, L. M. (2017). Nursing Interventions in Schizophrenia: The Importance of Therapeutic Relationship. *Nursing & Care Open Access Journal*, 3(6), 1–3. <https://doi.org/10.15406/ncoj.2017.03.00090>

Harris, B. A., Panozzo, G. (2019). Therapeutic alliance, relationship building, and communication strategies-for the schizophrenia population: An integrative review. *Archives of Psychiatric Nursing*, 33(1), 104–111. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2018.08.003>

Hartley, S., Raphael, J., Lovell, K., Berry, K. (2020). Effective nurse–patient relationships in mental health care: A systematic review of interventions to improve the therapeutic alliance. *International Journal of Nursing Studies*, 102, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.103490>

Jones, J. S., Fitzpatrick, J. J., Rogers, V. L., Vickie L. (2016). *Psychiatric-mental health nursing: An interpersonal approach*. New York City: Springer Publishing Company. https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=NFG-CwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=therapeutic+relationship+AND+psychiatric+patient&ots=G2wmOf-aRy&sig=nmFz4tXmaLFiH0HUUBv5Tbvigmc&redir_esc=y#v=onepage&q=therapeutic%20relationship%20AND%20psychiatric%20patient&f=false

Jones, J. S. (2015). Interpersonal Relations in Nursing Theory. In: Fitzpatrick, J. J., McCarthy, G. (ed). *Theories Guiding Nursing Research and Practice*. Making Nursing Knowledge Development Explicit (173 – 181). Springer Publishing Company.

Kornhaber, R., Walsh, K., Duff, J., Walker, K. (2016). Enhancing adult therapeutic interpersonal relationships in the acute health care setting: An integrative review. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 9, 537–546. <https://doi.org/10.2147/JMDH.S116957>

Pazargadi, M., Fereidooni Moghadam, M., Fallahi Khoshknab, M., Alijani Renani, H., Molazem, Z. (2015). The Therapeutic Relationship in the Shadow: Nurses Experiences of Barriers to the Nurse-Patient Relationship in the Psychiatric Ward. *Issues in Mental Health Nursing*, 36(7), 551–557. <https://doi.org/10.3109/01612840.2015.1014585>

Rannikmäe, M., Holbrook, J., Soobard, R. (2020). *Social Constructivism—Jerome Bruner*. 259–275. https://doi.org/10.1007/978-3-030-43620-9_18

Zugai, J. S., Stein-Parbury, J., Roche, M. (2015). Therapeutic alliance in mental health nursing: An evolutionary concept analysis. *Issues in Mental Health Nursing*, 36(4), 249–257. <https://doi.org/10.3109/01612840.2014.969795>

Vandewalle, J., Beckman, D., Van Hecke, A., Debyser, B., Deproost, E., Verhaeghe, S. (2019). Contact and communication with patients experiencing suicidal ideation: A qualitative study of nurses’ perspectives. *Journal of Advanced Nursing*, 75(11), 2867–2877. <https://doi.org/10.1111/jan.14113>

Kontaktandmed

<Elis Eliita Põldmaa>

<Tallinna Tervishoiu Kõrgkool>

elis.poldmaa@student.ttk.ee

Tel: +372 5354 6810